

Turinys

Įvadas	• 9
APIE GAILESTINGĄJĮ SAMARIETĮ	• 18
APIE PAKLYDUSIĄ AVELĘ	• 40
APIE PAMESTĄJĄ DRACHMĄ	• 54
APIE SŪNŲ PALAIDŪNĄ	• 66
APIE GARSTYČIOS GRŪDELĮ	• 90
APIE MOTERĮ, ĮMAIŠIUSIĄ RAUGĄ	• 102
APIE ĮKYRIĄ PRAŠYTOJĄ	• 114
APIE BEŠIRDĮ SKOLININKĄ	• 132
APIE VYNUOGYNO DARBININKUS	• 150
APIE DU SŪNUS	• 166
APIE ŪKININKUS ŽMOGŽUDŽIUS	• 190
APIE PASLĖPTĄ LOBĮ	• 208
APIE BRANGŲ PERLĄ IR PIRKLĮ	• 222
APIE TINKLĄ	• 236
APIE DEŠIMTĮ MERGAIČIŲ	• 248
APIE FARIZIEJAUS IR MUITININKO MALDAS	• 264
Pabaigai	• 283
Literatūros sąrašas	• 287

...

**Apie
gailestingą
samarietį**

...

ŠTAI ATSISTOJO VIENAS ĮSTATYMO MOKYTOJAS IR, MĖGINDAMAS JĮ, PAKLAUSĖ: „MOKYTOJAU, KĄ TURIU DARYTI, KAD LAIMĖČIAU AMŽINĄJĮ GYVENIMĄ?“ JĖZUS TARĖ: „O KAS PARAŠYTA ĮSTATYME? KAIP SKAITAI?“ TAS ATSAKĖ: *MYLĖK VIEŠPATĮ, SAVO DIEVĄ, VISA ŠIRDIMI, VISA SIELA, VISOMIS JĖGOMIS* IR VISU PROTU, O SAVO ARTIMĄ KAIP SAVE PATĮ. JĖZUS JAM TARĖ: „GERAI ATSAKEI. TAI DARYK, IR GYVENSI.“ NORĖDAMAS PASITEISINTI, ANAS PAKLAUSĖ JĖZŲ: „O KAS GI MANO ARTIMAS?“ JĖZUS PRABILO: „VIENAS ŽMOGUS LEIDOSI ŽEMYN IŠ JERUZALĖS Į JERICHĄ IR PAKLIUVO Į PLĖŠIKŲ RANKAS. TIE IŠRENGĖ JĮ, SUMUŠĖ IR NUĖJO SAU, PALIKDAMI PUSGYVĮ. ATSITIKTINAI TUO PAČIU KELIU ĖJO VIENAS KUNIGAS. JIS PAMATĖ, BET PRAĖJO KITA PUSE KELIO. TAI PAT IR LEVITAS, PRO TĄ VIETĄ EIDAMAS, JĮ MATĖ IR PRAĖJO KITA KELIO PUSE. O VIENAS PAKELEIVIS SAMARIETIS, UŽTIKĖS JĮ, PASIGAILĖJO. JIS PRIĖJO PRIE JO, UŽPYLĖ ANT ŽAIZDŲ ALIEJAUS IR VYNO, APTVARSTĖ JAS; PASKUI, UŽKĖLĖS ANT SAVO GYVULIO, NUGABENO Į UŽEIGĄ IR SLAUGĖ JĮ. KITĄ DIENĄ JIS IŠSIĖMĖ DU DENARUS, PADAVĖ UŽEIGOS ŠEIMININKUI IR TARĖ: ‘SLAUGYK JĮ, O JEIGU IŠLEISI KĄ VIRŠAUS, SUGRĮŽĖS AŠ TAU ATSILYGINSIU.’ KAS IŠ ŠITŲ TRIJŲ TAU ATRODO BUVĘS ARTIMAS PATEKUSIAM Į PLĖŠIKŲ RANKAS?“ JIS ATSAKĖ: „TAS, KURIS PARODĖ JAM GAILESTINGUMĄ.“ JĖZUS ATSAKĖ: „EIK IR TU TAI DARYK!“

LK 10, 25-37

Niekam nekykla abejonių, kad palyginimas apie gailestingąjį samarietį skatina rūpintis kitu žmogumi ir jį atjausti. Jėzus pats nestokojo atjautos ir jos moko visus, trokštančius kurti gražesnę pasaulį. Tačiau vargu ar ligonių, vargšų ir nuskriaustųjų slaugymas yra ta provokacija, kurią pasitelkia Jėzus, sakydamas šį palyginimą. Raginimų patarnauti artimui Senajame Testamente tikrai netrūksta, tad jei Jėzaus pasakojimas yra dar vienas balsas, patvirtinantis visiems žinomą dalyką, kokia gi čia staigmena? Evangelijoje pagal Luką aprašytas palyginimas įterptas į Jėzaus pokalbį su Įstatymo mokytoju. Tai reiškia, kad jų diskusijoje neturėtų būti apsiribota savaime suprantamų, paaiškinimo nereikalaujančių tiesų dėstymu. Dviejų mokytojų debatų klausytojai turėjo išgirsti kažką išties stebinančio.

Įstatymo mokytojams, kaip ir Rašto aiškintojams, fariziejams, sadukiejams, erodininkams, kunigams ar dar kam nors iš evangelijose besiginčijančiųjų su Jėzumi, dažniausiai klijuojama pikta-valių etiketė. Tiesa, Evangelijoje pagal Luką negatyvaus požiūrio į Įstatymo mokytojus galima aptikti ir Jėzaus žodžiuose. Antai kalbėdamas minioms apie Joną Krikštytoją jis sakė: **„JĮ IŠGIRDUSI VISA TAUTA, TAIP PAT IR MUITININKAI, PRIPAŽINO DIEVO TEISUMĄ, KRIKŠTYDAMIESI JONO KRIKŠTU. TIK FARIZIEJAI IR ĮSTATYMO MOKYTOJAI, NESIDUODAMI JAM KRIKŠTYTI, ATSTŪMĖ, KĄ DIEVAS JIEMS BUVO SUMANĖS.„** (LK 7, 29–30) Besiklausydamas Jėzaus priekaištų fariziejams, vienas Įstatymo mokytojas pertraukė jį sakydamas: **„MOKYTOJAU, TAIP KALBĖDAMAS, TU IR MUS ĮŽEIDI„**, ir kaip atsako susilaukė: **„VARGAS IR JUMS,**

ĪSTATYMO MOKYTOJAI! JŪS KRAUNATE ŽMONĒMS NEPAKELIAMAS NAŠTAS, O PATYS JŪ NAŠTŪ NĒ VIENU PIRŠTU NEPAJUDINATE“ (LK 11, 45-46); netrukus ir vēl: „VARGAS JUMS, ĪSTATYMO MOKYTOJAI! JŪS PASISAVINOTE PAŽINIMO RAKTĀ, BET PATYS NĒJOTE IR NORINTIEMS ĪEITI KLIUDĒTE.“ (LK 11, 52) Pakeltas Jēzaus tonas skirtas ne jiems atstumti, bet norint, kad jie atsi-kvošētu, permāstytų bedvasį mokymą.

Ne visi Īstatymo mokytojai į Jėzų kreipiasi ketindami jį su-kirsti, siekdami sumenkinti jo autoritetą. Galbūt ir šiuo atveju Īstatymo mokytojo apibūdinimas žodžiu „MĖGINDAMAS“ ga-lėtų būti ne išankstinio priešiško, bet profesinio smalsumo žymė, noras pačiam įsitikinti Jēzaus skelbiamo mokslo patikimu-mu? Nebūtinai ir kreipinyje „Mokytojau“ reikėtų įžvelgti kandu-mą, vien todėl, kad Jėzų užkalbina šiuo titulu taip pat vadinamas asmuo. Juolab Jėzus tikrai neketino žeminti Īstatymo mokytojo autoriteto, atskleisdamas jo neišprusimą. Priešingai, pašnekovas turėjo būti jam įdomus, jei jau pokalbis nenutrūko vos jam pra-sidėjus. Jų besiklausanti minia greičiausiai gaudė kiekvieną žodį tiek iš Īstatymo mokytojo, tiek ir iš Jēzaus lūpų.

Žydiškasis diskusijos stilius į klausimą atsakant klausimu nė-ra nemandagumo ar išsisukinėjimo požymis. Toros pažinimo, o ir apskritai ugdymo procese žydams svarbus gebėjimas klausti, sukeliant svarstymus, kuriuose gimsta atsakymai. Tačiau atsa-kymas nėra galutinis mokymosi tikslas, įgytomis žiniomis studi-jos nesibaigia. Gerais laikomi tie atsakymai, kurie skatina naujus klausimus. Jēzaus ir Īstatymo mokytojo pokalbyje ši rabinų me-todika puikiai atspindi.

Klausime, kurį užduoda Īstatymo mokytojas – „KĄ TURIU DARYTI, KAD LAIMĖČIAU AMŽINĄJĮ GYVENIMĄ?“ – pavartotas veiksmazodžio laikas, nurodantis vienkartinį baigtinį veiksmą. Tai išduoda Īstatymo mokytojo siekį išsiaiškinti, koks konkretus poelgis užtikrintų amžinybę, kitaip tariant, ką reikėtų padary-

ti, kad būtų laimėtas amžinasis gyvenimas. Tarp įsivaizduojamų atsakymų galėtų nuskambėti pasiūlymas aplankyti Jeruzalės šventyklą, paaukoti auką ar atnašą, sušelpiti našlę ar priimti Jono krikštą. Tiesą sakant, tokio dalyko klausiti reikėtų paties Įstatymo mokytojo, tai jis turėtų žmonėms patarti, ką daryti, kad būtų pasiektas rojus. Galbūt Toros žinovui tiesiog įdomu, kaip į tokį klausimą atsakytų žmogus, apie kurį sklando gandas, esą jis mokąs ne taip, kaip kiti, bet su galia?

Klausimas išties suktas, nes kiekvienas Įstatymo mokytojas turėtų žinoti, jog vienintelis atsakymas į šį klausimą: nieko! Nieko negali padaryti, kad laimėtų amžinąjį gyvenimą, nes jis yra visiška Dievo malonė. Dangus niekada netaps išsireikalautu atlygiu, tai – Dievo dovana. Dauguma I amžiaus žydų tikėjo laikų pabaigoje įvyksiant visuotinį prisikėlimą, kuris savaime reiškia išrinktosios tautos gyvenimą naujajame pasaulyje. Tiesa, rabinų literatūroje aptariamos ir išimtys, nurodant, jog amžinybės nepaveldės neigiantys Toroje skelbiamą prisikėlimą atskalūnai ir vien malonumų šiame gyvenime besivaikantys savimylės.

Į Įstatymo mokytojo klausimą Jėzus, kaip lygiavertis polemikos dalyvis, atsako klausimu: **„O KAS PARAŠYTA ĮSTATYME? KAIP SKAITAI?“** Atsakyme esama vieno svarbaus dalyko, kuris dažno lieka nepastebėtas. Iš pirmo žvilgsnio antrasis klausimas skamba tarsi pirmojo pakartojimas. Tačiau taip nėra. Jėzui būtų pakakę paklausti **„O KAS PARAŠYTA ĮSTATYME?“**, tačiau jis apgalvotai prideda ir **„KAIP SKAITAI?“** Rašto žinovai yra išsilavinę žmonės, mokantys rašyti ir skaityti. Tokia prabanga Jėzaus laikais daugeliui nebuvo prieinama. Todėl dieviškąjį mokymą jiems aiškino būtent Įstatymo mokytojai, gebantys ne tik perskaityti tai, kas užrašyta, bet ir išaiškinti. Hebrajų kalba tekstai užrašomi vien priebalsėmis, praleidžiant balses. Gimtąja kalba skaitantysis lengvai, net nesąmoningai taria žodžius jau su balsėmis. Kai kurie žodžiai, nors ir rašomi vienodai, dėl skirtingų

balsių tariaimi kitaip ir turi skirtingas prasmes, kurias nulemia sakinio kontekstas. Pasitaiko ir atvejų, kai žodžiai skamba vienodai, tačiau skiriasi jų rašyba, nuo kurios priklauso jų prasmė. Tad klausdamas **„KAIP SKAITAI?“** Jėzus daro prielaidą, jog tai, kas parašyta Įstatyme, gali būti skirtingai perskaityta, taigi ir kitoniškai aiškinama.

Pademonstruoti savo žinias besiklausančiai auditorijai dabar jau tenka Įstatymo mokytojiui. Nepriekaištingai pacituotos Senojo Testamento ištraukos susilaukia Jėzaus pagyrimo. Prie Pakartoto Įstatymo knygoje užrašyto nurodymo mylėti Viešpatį, savo Dievą, visa širdimi, visa siela, visomis jėgomis (plg. **IST 6, 5**) Rašto žinovas nuo savęs prideda – **„IR VISU PROTU“**. Toros išmanyimą jis paliudija ir gebėjimu susieti skirtingas jos ištraukas, prie didžiojo įsakymo mylėti Dievą prijungdamas Kunigų knygoje paskelbtą nurodymą mylėti artimą kaip save patį (plg. **KUN 19, 18**). Įstatymo mokovo atsakyme glaustai nuskambėjo visos Toros santrauka. Pritardamas išsakytoms teorinėms žinioms, Jėzus tarsi ir pripažįsta jo autoritetą. Tačiau pagarbos vertas Įstatymo žinovas turėtų nepamiršti, jog mokytojo įtaka ir skelbiamo mokslo tikrumas priklauso nuo to, kaip jis gyvena. Toks mokytojas yra Jėzus. To paties jis tikisi ir iš Įstatymo mokytojo, kai priduria: **„TAI DARYK, IR GYVENSI.“** Trumpas paraginimas turėjo kiek nustebinti suvokus, jog rūpintis labiau reikėtų ne būsimuoju gyvenimu, bet esamu. Dievo dovanotas mokymas išrinktajai tautai ir moko, kaip laimingai gyventi šį gyvenimą ir kaip nugyventi jį pagal Dievo valią. Išgirstas patarimas Įstatymo mokytojiui turėjo priminti ir Toroje skelbiamą patikinimą, jog tik besilaikantis Dievo apreiškto kelio žmogus iš tiesų yra gyvas: **„LAIKYSITĖS MANO ĮSTATŲ IR ĮSAKŲ; ŽMOGUS, STENG DAMASIS JUOS VYKDYTI, YRA GYVAS; AŠ ESU VIEŠPATS“** (**KUN 18, 5**; plg. **IST 30, 19–20**).

Dviejų mokytojų diskusija šioje vietoje galėjo ir baigtis. Visgi Įstatymo žinovas ją pratęsia nauju klausimu: **„O KAS GI MANO**

ARTIMAS? „Šiame klausime slypi geranoriškas pašnekovo troškimas suprasti, kas neabejotinai yra jo artimas, bet galbūt jame glūdi ir siekis išsiaiškinti, kas iš tiesų nėra artimas, kam nereikia suteikti pastogės, drabužių ar maisto ir kam net galėtų būti pateisinama neapykanta ar panieka?

Artimo (hebr. *rea'*) sąvokai Senajame Testamente suteikiama keletas reikšmių. Viena jų – „draugas“, nurodant artimą ryšį, pavyzdžiui, tarp Dievo ir Mozės (plg. IŠ 33, 11); kita – „kaimynas“, taip vadinamas šalia gyvenantis žmogus (plg. ĮST 19, 14; 27, 17; PAT 3, 29); dar kita – „giminaitis“, tos pačios šeimos ar bendruomenės narys (plg. JER 9, 3). Tarp galimų reikšmių ir „meilužis“ ar „mylimasis, numylėtinis“ (plg. OZ 3, 1; GG 5, 16). Kunigų knygoje artimu laikomas išrinktosios tautos narys, tautietis (plg. KUN 19, 18). Tačiau mylėti kaip savo artimą reikalaujama ir tame pačiame krašte gyvenantį, tuo pačiu paveldu besidalijantį kitatautį (plg. KUN 19, 33–34; EZ 47, 22–33). Tad Įstatymo mokytojo klausimas, kas laikytinas artimu, meilės temos kontekste neturi jokios reikšmės, nes Šventasis Raštas moko mylėti kiekvieną žmogų, nesvarbu, tautietis jis ar atvykėlis. Visgi tų, kurie gyveno už išrinktosios tautos žemės ribų, Įstatymas bent jau tiesiogiai mylėti nereikalauja. Jei užribyje esančios tautos dar ir priešiškos – juolab.

Į Įstatymo mokytojo užduotą klausimą Jėzus, norėdamas pamokyti Toros žinovą Rašto interpretavimo, pateikia pasakojimą apie vieną žmogų, patekusį į plėšikų rankas, sumuštą ir paliktą leisgyvį. Nei sumušto žmogaus vardas, nei tautybė, nei luomas palyginime neminimas. Tačiau tai nereiškia, jog apie jį nieko negalima pasakyti. Jei Jėzui būtų buvę svarbu pabrėžti jo išskirtinumą, be abejonės, jis būtų nurodęs tiek jo kilmę, tiek ir ypatingą socialinį statusą ar kokią kitą reikšmingą aplinkybę. Jėzaus klausytojai suvokė, jog palyginimo žmogus galėtų būti bet kuris iš jų, išrinktosios tautos narių, taigi eilinis to krašto gyventojas, paprastas žydas. Tarp akmenuotų kalvų apie dvidešimt kilometrų